

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Centrum školského managementu

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Střední školy v Praze jako centrum celoživotního vzdělávání

Secondary schools in Prague as lifelong education centres

Martin Dubovický

Vedoucí práce: Doc. PhDr. Jaroslav Veteška, Ph.D.

Studijní program: Specializace v pedagogice

Studijní obor: Školský management

2017

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Střední školy v Praze jako centra celoživotního vzdělávání vypracoval pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne

.....

podpis

Rád bych touto cestou poděkoval vedoucímu práce Doc. PhDr. Jaroslavu Veteškovi, Ph.D. za podnětné rady a pomoc při tvorbě této bakalářské práce.

Zároveň děkuji všem ředitelům středních škol za ochotu a vstřícnost při realizaci dotazníkového šetření.

ANOTACE

Bakalářská práce nám dává přehled o možnostech dalšího vzdělávání a způsobech, jakými se střední školy v Praze zapojují do dalšího vzdělávání mimo počátečního formálního. Cílem bakalářské práce je analyzovat možnosti dalšího vzdělávání na těch středních školách v Praze, které jsou centry celoživotního vzdělávání.

KLÍČOVÁ SLOVA

střední škola, centrum celoživotního vzdělávání, neformální vzdělávání

ANNOTATION

The bachelor gives us an overview about possibilities of further education and how the secondary schools in Prague are involved in further education beyond the initial formal one. The aim/purpose is to create an overview about the possibilities of further education at secondary schools in Prague, how and in which way these schools are involved in further education.

KEYWORDS

Secondary school, centre of lifelong education, non-formal education

Obsah

1	Úvod	7
2	Teorie celoživotního vzdělávání a učení	9
2.1	Historické souvislosti rozvoje celoživotního učení	10
2.2	Celoživotní vzdělávání, učení a všeživotní učení	11
2.2.1	Celoživotní učení	11
2.2.2	Celoživotní vzdělávání	11
2.2.3	Všeživotní učení	11
2.3	Kategorie celoživotního vzdělávání	12
2.4	Počáteční vzdělávání	14
2.5	Další vzdělávání	15
3	Střední školství v ČR	16
3.1	Cíle středního vzdělávání	16
3.2	Kategorie středního vzdělávání	17
3.3	Střední odborné školství	18
4	Celoživotní vzdělávání jako příležitost pro střední školy	20
4.1	Uznávání výsledků neformálního vzdělávání	21
4.2	Projekt Uznávání výsledků neformální vzdělávání	22
4.3	Proměna škol v centra celoživotního učení	22
4.4	Podpora procesů uznávání	23
5	Implementace celoživotního vzdělávání do působnosti středních škol	24
5.1	Škola jako centrum celoživotního vzdělávání	24
5.2	Právní normy upravující celoživotní vzdělávání	24
5.3	Organizace koordinující celoživotní vzdělávání v ČR	26
6	Šetření středních škol v Praze jako center celoživotního vzdělávání	29
6.1	Metodologie výzkumu	29

6.2	Technika sběru dat.....	30
6.3	Časový harmonogram a průběh šetření	31
7	Vyhodnocení a zpracování dotazníkového šetření	32
8	Celkové shrnutí výzkumného šetření	46
9	Závěr.....	48
10	Seznam příloh.....	56

1 Úvod

V současné době nám pojmy celoživotní vzdělávání a učení nejsou cizí. Ve znalostní společnosti je nezbytné se neustále vzdělávat a rozšiřovat své vědomosti a dovednosti. Na potřebu nových kompetencí, vyžadovaných právě znalostní společností, existuje i politická snaha tuto potřebu realizovat. Realizovat přeměnou škol a školských zařízení v centra celoživotního učení. Tato centra by měla přispět k rozšíření nabídky v oblasti vzdělávání a tím zvýšit šanci uplatnění se na trhu práce. Celoživotní vzdělávání je koncepcí dnešní vzdělávací politiky na národní i nadnárodní úrovni a politiky rozvoje lidských zdrojů. Já jsem si zvolil střední školy jako centra celoživotního vzdělávání v Praze a zjišťoval, jak tato centra v Praze fungují.

Termín střední škola jako centrum celoživotního vzdělávání není přesně definován. Proto jsem zvolil ukazatel pro tato centra a tím je poskytování dalšího vzdělávání z národní soustavy kvalifikací. Tedy zkoumanou problematikou jsou školy, které se zabývají dalším profesním vzděláváním. Tento ukazatel jsem zvolil kvůli probíhajícímu projektu UNIV kraje, který navazoval na projekt UNIV, měnil školy v centra celoživotního učení ve všech krajích kromě Prahy a připravoval nové programy dalšího vzdělávání z národní soustavy kvalifikací. Jedná se o profesní kvalifikace, které jsou celostátně uplatitelné na pracovním trhu České republiky.

Zkoumaná problematika využívající střední školy v Praze jako centra celoživotního vzdělávání nám poskytuje přehled o tom, jak doplňovat, prohlubovat, obnovovat nebo rozšiřovat vědomosti, dovednosti a kvalifikaci jejich účastníků na středních školách, které tyto aspekty poskytují v rámci formálního i neformálního vzdělávání.

Tato práce se zabývá přehledem středních škol v Praze, které se zapojují do dalšího vzdělávání, uvádí, jaké další vzdělávání poskytují, za jakých podmínek a jaké cílové skupině. Středních škol v Praze, které jsou centry celoživotního vzdělávání je nejméně ze všech krajů České republiky. Předpokládal jsem, že tak nízký počet těchto škol, je způsoben neprobíhajícím projektem UNIV KRAJE, kde cílem projektu UNIV KRAJE byla přeměna středních škol v otevřené instituce, centra celoživotního učení, která budou aktivně naplňovat koncept celoživotního učení. Po rozhovorech s řediteli/ředitelkami těchto škol nebo jejich zástupci jsem zjistil, že nízký počet

středních škol jako center celoživotního vzdělávání není jen kvůli neprobíhajícímu projektu UNIV KRAJE, ale také kvůli velkému počtu organizací v Praze, které další vzdělávání poskytují. Kvůli tomuto velkému počtu organizací poskytujících další vzdělávání dospělých, je omezen počet zájemců pro vybrané obory, a kurzy se z důvodu nedostatku zájemců neotevírají. Můžeme také konstatovat, že nahlížet na školy ve velkých městech jako na otevřené instituce je v tomto ohledu „nereálné“.

Cílem bakalářské práce je analyzovat možnosti dalšího vzdělávání na těch středních školách v Praze, které jsou centry celoživotního vzdělávání. Dále jak a jakým způsobem se tyto školy zapojují do dalšího vzdělávání, co ovlivňuje, zda bude střední škola poskytovat další vzdělávání mimo formálního vzdělávání a jaké cílové skupině další vzdělávání nejčastěji poskytuje.

Závěr práce formuluje výsledky výzkumného šetření. Hlavním přínosem této práce je zmapování středních škol v Praze, které jsou centry celoživotního vzdělávání a do jaké míry se využívá dalšího vzdělávání na těchto školách.

2 Teorie celoživotního vzdělávání a učení

Průcha, Walterová a Mareš vzdělávání definují jako proces uvědomělého a aktivního získávání, předávání, zprostředkování a utváření soustavy vědomostí, dovedností a znalostí člověka. Vzdělávání je spojeno s aktivní prací lektora, učitele nebo nějakého technického prostředku (např. e-learning) vůči člověku, který se vzdělává a chce zpravidla dosáhnout nějakého stupně vzdělání. Vzdělávání probíhá zpravidla nějakou organizovanou formou (škola, vzdělávací instituce, lektor) a jeho výsledkem je stupeň vzdělání. (Průcha, Walterová, Mareš, 2003, s. 292)

Dle Obsta lze vzdělávání chápat jako proces všestranné humanizace a kultivace (enkulturace, socializace, personalizace) člověka. Enkulturation znamená osvojování hodnot, kultury a norem dané společnosti. Socializace znamená začleňování do společnosti nebo také vrůstání. Personalizace znamená rozvoj osobnosti. Personalizace a socializace se vzájemně podmiňují. V tomto pojetí vzdělávání spojuje všechny aspekty, nedbá jen na intelektovou stránku. Bylo by nesprávné vzdělávání chápat jen jako školení intelektu. Zde se totiž vzděláváním rozumí trvalý proces, kdy dochází k přípravě člověka pro jeho specificky lidské úlohy, které spočívají hlavně v poznání a tvorbě nových hodnot, v kulturním a společensky žádoucím užívání těchto hodnot a v uvědomělém, angažovaném občanství v lidské společnosti. (Obst, 2017, s. 9)

Pojem celoživotní vzdělávání či celoživotní učení představuje zásadní koncepční změnu pojetí vzdělávání i jeho organizačního principu. Můžeme také říci, že se jedná o rozmanité a četné přechody mezi vzděláváním a zaměstnáním nebo také chápat jako jediný propojený celek, kdy všechny možnosti učení – ať už v tradičních vzdělávacích institucích v rámci vzdělávacího systému či mimo ně, který umožňuje získávat stejné kvalifikace a kompetence různými cestami a kdykoli během života. Můžeme také říci, že celoživotní vzdělávání může být „druhá šance“ pro lidi, kteří nezískali vzdělání podle svých potřeb nebo v nějakém úseku svého života neměli zájem. (Beneš, 2014, s. 37)

Národní ústav pro vzdělávání označuje celoživotní učení „*společnou střechou, pod kterou by se měly sjednotit všechny druhy vzdělávání. Uvedení celoživotního učení do*

praxe vyžaduje, aby všichni efektivně spolupracovali – jak jednotlivci, tak i organizace. „ (Národní ústav pro vzdělávání, Memorandum o celoživotním učení, 2001, [online])

2.1 Historické souvislosti rozvoje celoživotního učení

Celoživotní učení je OECD chápáno jako pokračování uvědomělého učení po celou dobu života, na rozdíl od představy, že vzdělání končí absolvováním školního vzdělání v určitém věku. Je zdůrazňována i filozofická podstata konceptu. To je snaha o pochopení celoživotního učení jako postoje a životní hodnoty. Za zakladatele moderního pojetí celoživotního vzdělávání mohou být považováni Basil Yeaxlee (1883 - 1967) a Eduard C. Lindeman (1885 – 1953). Jejich názory z počátku 20. století se mohou shrnout takto: Učení představuje integrální součást života, proto je i vzdělávání procesem nikdy nekončícím. Na celoživotním vzdělávání se musí podílet vzdělávací politika i celý vzdělávací systém, nemůže se ale vzdělávání redukovat pouze na učení ve vzdělávacích institucích. (Veteška, 2016, s. 94)

V šedesátých a sedmdesátých letech 20. století byli formulovány mezinárodními organizacemi (UNESCO, OECD) koncepty celoživotního vzdělávání. Sledovaly hlavně cíle kulturního a sociálního rozvoje společnosti bez jakékoli diskriminace. Koncepty si kladly především kulturní a sociální cíle, kdežto cíle vztahující se přímo k pracovnímu uplatnění a k práci hrály podružnou roli. Ve vyspělých zemích byly zásady celoživotního vzdělávání přijaty v rovině politické, ale každá sebelepší idea potřebuje pro svou realizaci vhodné historicko-společenské podmínky. *„Jedná se o dobu společenské a hospodářské prosperity, zrychlujícího se vědeckého a technologického pokroku a demokratizace západních společností. Prosadila se myšlenka rovnosti šancí ve vzdělávání. Zároveň se začalo uznávat, že stávající školství není schopné zajistit potřebné kvalifikace pro hospodářský růst a pro společenský rozvoj. Pociťovaná krize školství a také nové kvalifikační nároky tedy stály u zrodu koncepcí celoživotního učení a vzdělávání“.* (Veteška, 2016, s. 94)

Nynější pojetí celoživotního vzdělávání se ustálilo v devadesátých letech 20. století. Programy celoživotního učení se především zaměřují na rozvoj lidských zdrojů, hlavně ve vztahu k hospodářským potřebám. Pozornost se upírá k problematice odborného vzdělávání a k uplatnění v pracovním životě. (Veteška, 2016, s. 94)

2.2 Celoživotní vzdělávání, učení a všeživotní učení

V současné terminologii je zřejmá preference pojmu celoživotní učení na úkor označení vzdělávání. Je výrazem toho, že zodpovědnost za rozvíjení a získávání dovedností a schopností, znalostí a kompetencí je přenesena na jednotlivce. To se člení na počáteční a další vzdělávání. Dále celoživotní vzdělávání členíme na formální a neformální vzdělávání a informální učení. V praxi má celoživotní učení jedinci zajistit pozitivní postoj k učení a především „naučit učit se“. (Veteška, 2016, s. 96)

2.2.1 Celoživotní učení

Celoživotní učení je možné chápat jako efektivní učení v celém čase života. Na základě celku našeho života se učíme a učení je téměř synonymem vědomí. Součástí celoživotního učení jsou také procesy učení jako jsou life-wide a lifetime. Tyto pojmy znamenají, že učení je životem v jeho čase i šíři. (Veteška, 2016, s. 96)

2.2.2 Celoživotní vzdělávání

Celoživotní vzdělávání je institucionální a cílevědomá aktivita, při které se realizuje to, co považuje společnost za důležité. (Veteška, 2016, s. 97)

2.2.3 Všeživotní učení

Všeživotní učení je chápáno jako učení se v celé šíři života. Je jednou z dimenzí celoživotního učení a zdůrazňuje koncepční propojení a rovnoprávnost formálního, informálního a neformálního učení. (Veteška, 2016, s. 97)

Vzdělávací instituce

Pojem vzdělávací instituce jsem našel nejlépe vystihnutý v pedagogickém slovníku. „*Instituce tvořící vzdělávací systém. Hlavní funkcí a obsahem jejich činnosti je poskytovat vzdělávání určitým skupinám populace. Vzdělávací instituce zřizuje stát, církev, soukromé právní osoby, nadace, podniky, místní komunity aj.*“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2003, s.294)

2.3 Kategorie celoživotního vzdělávání

Dokument Strategie celoživotního učení dělí celoživotní učení do tří skupin: na formální vzdělávání, neformální vzdělávání a informální učení.

Formální vzdělávání

Pojmem formální vzdělávání označujeme formu výuky, kterou si většina z nás nejčastěji se slovem vzdělávání spojuje, tedy v nejobecnější rovině klasické vzdělávání na základních, středních a vysokých školách. Dle Strategie celoživotního učení ČR je formální vzdělávání definováno jako *„vzdělávání realizované ve vzdělávacích institucích, zpravidla školách. Jeho funkce, cíle, obsah, organizační formy a způsoby hodnocení jsou vymezeny právními předpisy. Zahrnuje získávání na sebe navazujících stupňů vzdělání (základního vzdělání, středního vzdělání s výučním listem, středního vzdělání s maturitní zkouškou, vyššího odborného vzdělání, vysokoškolského vzdělání), jejichž absolvování je potvrzováno příslušným osvědčením (výučním listem, maturitním vysvědčením, vysokoškolským diplomem apod.)“* (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Strategie celoživotního učení ČR, 2007, [online]) (Šerák, 2009, s. 16)

Aby vzdělávací program mohl být zahrnut do kategorie formálního vzdělávání, musí být naplněna následující kritéria:

1. **Hierarchická úroveň:** formální vzdělávání představuje ucelený žebříček stupňů vzdělávání, vyžadující úspěšné zakončení nižšího stupně před započítáním studia vyššího stupně.
2. **Přijímací požadavky:** jejich splnění podmiňuje přístup uchazeče ke studiu. Obvyklými přijímacími požadavky jsou určitý věk, dříve dosažený stupeň vzdělání či úspěšné složení přijímací zkoušky.
3. **Registrační požadavky:** formální vzdělávací programy prochází registrací, která na sebe váže soubor formálních požadavků, jejichž naplnění podmiňuje uznání a možnost přijímání uchazečů ke studiu.
4. **Požadavky na trvání:** programy formálního vzdělávání nemohou trvat kratší dobu než jeden semestr či pololetí.

5. **Požadavky na uznání:** programy formálního vzdělávání musí být uznány relevantními národními autoritami. (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Strategie celoživotního učení ČR, 2007, [online])

Neformální vzdělávání

Neformální vzdělávání probíhá vedle hlavních vzdělávacích systémů a nevede obvykle k získání formalizovaného osvědčení. Průcha definuje neformální vzdělávání rozdílem „*od vzdělávání formálního se mu dostává pouze neformálního společenského uznávání (de facto), jinak jde obdobně jako u vzdělávání formálního o intencionální a tím nutně i víceméně soustavné vzdělávání*“ (Průcha, 2009, s. 247)

Neformální vzdělávání může být poskytováno na pracovišti a prostřednictvím činností organizací a skupin občanské společnosti (např. v mládežnických organizacích, v odborových svazech a v politických stranách). Může být poskytováno také prostřednictvím organizací nebo služeb, které byly ustaveny, aby formální vzdělávání doplňovaly a organizují např. výtvarné, hudební a sportovní kroužky nebo soukromé vyučování připravující na zkoušky. V pedagogickém slovníku se neformální vzdělávání definuje jako organizované, systematické vzdělávání, realizované mimo formální vzdělávací systém. Poskytuje vzdělání pro určité skupiny populace, dospělé i děti ve vybraných typech, formách a obsahových oblastech. Zahrnuje programy funkční gramotnosti pro dospělé, zdravotní výchovu, plánování rodičovství, rekvalifikační kurzy, kurzy ovládnutí počítače, krátkodobá školení, přednášky apod. (Průcha, Walterová, Mareš, 2003, s. 136)

Dle Hájka neformální vzdělávání zahrnuje cílené a strukturované aktivity člověka, které probíhají mimo vyučování, ve volném čase. Mohou, ale nemusí, být zakončeny udělením dokladu. Respektuje požadavek dobrovolnosti, demokratismu a participace. Neformální vzdělávání je zaměřeno na získání dovedností, vědomostí a kompetencí, které pomáhají zlepšit pracovní a společenské uplatnění. Je nutné, aby toto vzdělávání poskytoval odborný lektor nebo proškolený vedoucí. (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2011, s. 68)

Informální vzdělávání

Pojem informální učení je v českém prostředí méně frekventovaný, ale i tak se mu v poslední době dostává zvýšené pozornosti, stejně jako formálnímu a neformálnímu vzdělávání. Tyto pojmy jsou zakotveny v řadě dokumentů Evropské unie, OECD a především organizace Cedefop (Evropské středisko pro rozvoj odborné přípravy), se snahou umožnit validaci výsledků neformálního a informálního učení. (NUV, Konopásková-Formální a informální učení, 2001, [online])

Zdeněk Palán definuje informální vzdělávání jako proces získávání vědomostí, dovedností a postojů z každodenních zkušeností. Probíhá každodenním kontaktem s rodinou, přáteli, kolegy v práci, ve volném čase, čtením nebo posloucháním rozhlasu. Rozdílem od formálního a neformálního vzdělávání je, že se jedná o neorganizované, nesystematické a nekoordinované učení. (Palán, 2002, s. 83)

2.4 Počáteční vzdělávání

Počáteční vzdělávání v rámci vzdělávací soustavy zahrnuje veškeré formální vzdělávání a probíhá zejména v mladém věku a může být ukončeno kdykoli po splnění povinné školní docházky. Buď vstupem na trh práce, nebo přechodem mezi ekonomicky neaktivní lidi. (Veteška, 2016, s.103)

Počáteční vzdělávání tedy zahrnuje:

1. předškolní vzdělávání (preprimární vzdělávání) – tj. výchovu v raném dětství
2. základní vzdělávání (primární a nižší sekundární stupeň) – má všeobecný charakter a zpravidla se kryje s dobou povinné školní docházky
3. střední vzdělávání (vyšší sekundární stupeň) – má všeobecný nebo odborný charakter, je ukončeno výučním listem, maturitní zkouškou či závěrečnou zkouškou. V České republice je součástí středního vzdělávání i tzv. nástavbové studium ukončené maturitní zkouškou pro absolventy středního vzdělávání s výučním listem.
4. Vysokoškolské vzdělávání (terciární) – tvoří široké spektrum vzdělávací nabídky následující zpravidla po vykonání maturitní zkoušky. (Veteška, 2016, s.103)

Školní vzdělávání se označuje jako počáteční formální vzdělávání a je tradičně uskutečňováno ve školách. Na rozdíl od neformálního (dalšího) vzdělávání, které

probíhá v podnicích, profesních svazech a neziskových organizacích nabízejících vzdělávání dospělých. (Veteška, 2016, s.103)

2.5 Další vzdělávání

Další vzdělávání je z hlediska teorie a praxe vzdělávání dospělých nejvýznamnější oblastí vzdělávání. „Představuje jednu ze dvou základních etap v rámci konceptu celoživotního učení. Vedle počátečního vzdělávání, na které navazuje, tvoří druhou, z časového hlediska však mnohem delší etapu života člověka. Další vzdělávání následuje po absolvování určitého školského vzdělávacího stupně (primárního, sekundárního či terciálního) a po vstupu jedince na trhu práce.“ (Veteška, 2016, s. 106, 107)

Další vzdělávání je tradičně členěno do tří subsystémů:

- **další profesní vzdělávání,**
- zájmové vzdělávání,
- občanské vzdělávání.

Další vzdělávání může být realizováno v rámci volného času jedince nebo organizovaně v rámci pracovní doby (především další profesní vzdělávání). Každý člověk má možnost po ukončení formálního počátečního vzdělávání účastnit se dalšího vzdělávání, a to v průběhu celého života. Další vzdělávání může být realizováno buď v institucích formálního vzdělávání (má práce se zabývá střední školou jako centrem celoživotního vzdělávání) nebo v institucích neformálního vzdělávání. (Veteška, 2016, s. 108)

3 Střední školství v ČR

Vzhledem k tomu, že se zabývám střední školou jako centrem celoživotního vzdělávání, definuji střední školu, její cíle a následně budu kategorizovat dle školského zákona.

V České republice následuje střední škola (pouze ISCED 3) po 9. třídě základní školy (ZŠ). ZŠ zahrnuje první, primární stupeň (ISCED 1) a druhý, sekundární stupeň (ISCED 2). Střední škola trvá 3 nebo (nejčastěji) 4 roky podle svého zaměření a výsledné kvalifikace studentů. Celkem tak školní docházka trvá spolu se ZŠ 13 let, o rok déle, než je obvyklé v jiných zemích (kvůli nadstandardně pětiletému 1. stupni). Školská soustava obsahuje i zvláštní, víceleté střední školy - osmiletá gymnázia (ISCED 2 a ISCED 3), do kterých přecházejí žáci zpravidla bezprostředně po 5. třídě (po prvním stupni) základní školy (ISCED 1) nebo i po 7. třídě (šestileté gymnázium). (Průcha, 2009, s.59) (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, školský zákon, 2017, [online])

V České republice střední školy poskytují buď všeobecné střední vzdělání nebo odborné střední vzdělání. Úroveň úplného všeobecného středního vzdělání nám zajišťují gymnázia a odborné střední vzdělání zajišťují buď střední odborná učiliště (střední odborné vzdělání) nebo střední odborné školy (úplné střední odborné vzdělání). (Průcha, 2009, s.59)

3.1 Cíle středního vzdělávání

§ 57 školského zákona nám cíle středního vzdělávání uvádí následovně. Střední vzdělávání rozvíjí vědomosti, dovednosti, schopnosti, postoje a hodnoty získané v základním vzdělávání důležité pro osobní rozvoj jedince. Poskytuje žákům obsahově širší všeobecné vzdělání nebo odborné vzdělání spojené se všeobecným vzděláním a upevňuje jejich hodnotovou orientaci. Střední vzdělávání dále vytváří předpoklady pro plnoprávný osobní a občanský život, samostatné získávání informací a celoživotní učení, pokračování v navazujícím vzdělávání a přípravu pro výkon povolání nebo pracovní činnosti. (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, školský zákon, 1.1.2017, [online])

3.2 Kategorie středního vzdělávání

Školský zákon (tedy zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání) dělí dle § 58 střední vzdělávání do tří kategorií podle dosahovaných stupňů vzdělání:

1. střední vzdělání,
2. střední vzdělání s výučním listem,
3. střední vzdělání s maturitní zkouškou.

Střední vzdělání získá žák úspěšným ukončením vzdělávacího programu v délce 1 roku nebo 2 let denní formy vzdělávání. (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, školský zákon, 1.1.2017, [online])

Střední vzdělání s výučním listem získá žák úspěšným ukončením vzdělávacího programu v délce 2 nebo 3 let denní formy vzdělávání nebo vzdělávacího programu zkráceného studia pro získání středního vzdělání s výučním listem (§ 84). (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, školský zákon, 2017, [online])

Střední vzdělání s maturitní zkouškou získá žák úspěšným ukončením vzdělávacích programů šestiletého nebo osmiletého gymnázia, vzdělávacího programu v délce 4 let denní formy vzdělávání, vzdělávacího programu nástavbového studia (§ 83) v délce 2 let denní formy vzdělávání nebo vzdělávacího programu zkráceného studia pro získání středního vzdělání s maturitní zkouškou (§ 85). (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, školský zákon, 2017, [online])

Vláda stanoví nařízením obory vzdělání, v nichž lze dosáhnout středního vzdělání, středního vzdělání s výučním listem, jakož i středního vzdělání s výučním listem a středního vzdělání s maturitní zkouškou, jejich návaznost na učební a studijní obory podle předchozích právních předpisů a počet žáků ve skupině na jednoho učitele odborného výcviku. (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, školský zákon, 2017, [online])

Základní druhy středních škol

Školský zákon vymezuje tyto druhy středních škol:

1. všeobecné - Typ školy, který připravuje absolventy na další terciární vzdělání na VŠ nebo VOŠ (event. na konzervatoř). Podle zákona č. 561/2004 Sb. je to škola poskytující střední vzdělání s maturitní zkouškou ve vzdělávacích programech 4letého, 6letého a 8letého gymnázia.
2. odborné (střední odborná škola, SOŠ) - Typ školy, který absolventy kvalifikuje pro uplatnění na trhu práce. Střední odborné školství je velmi diferencovaný sektor, který zahrnuje mnoho oborů a forem studia.
3. učňovské (střední odborná učiliště, SOU) - Typ školy, který má podobný charakter jako předcházející typ školy. Rozdíl je v dosažené úrovni vzdělání. Absolvent získá střední vzdělání nebo střední vzdělání s výučním listem. (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, školský zákon, 2017, [online])

3.3 Střední odborné školství

Střední odborné školství je významným sektorem vzdělávací soustavy v České republice. Prochází jím kolem 80 % středoškolské populace a je zároveň velmi diferencovaným sektorem, který zahrnuje mnoho forem i oborů studia. Získávají zde absolventi kvalifikaci pro uplatnění na trhu práce, a proto je také nejvýznamnějším zdrojem kvalifikovaných pracovníků pro národní hospodářství. (Průcha, 2009, s. 81)

Funkce středního odborného školství

Vzdělávání, které se realizuje na středním odborném školství, poskytuje mladým lidem dovednosti, vědomosti a kompetence potřebné pro výkon povolání. Je zaměřeno k přípravě pro práci, nezahrnuje pouze specifické odborné vzdělávání jako přípravu pro výkon povolání, ale také klíčové kompetence a všeobecné vzdělání umožňující efektivní vykonávání pracovní role v průběhu celého individuálního pracovního života člověka. (Průcha, 2009, s. 81)

Současný systém středního odborného školství

Zákonem č. 561/2004 Sb. (školský zákon) je kodifikováno vzdělávání, které se realizuje na středním odborném školství. Tento zákon platí od 1. 1. 2005 a stanoví podmínky, za kterých se vzdělávání uskutečňuje ve školách a školských zařízeních, vymezuje

práva právnických a fyzických osob při vzdělávání a stanoví působnost orgánů vykonávajících samosprávu a státní správu ve školství. MŠMT má podle toho zákona vytvářet koncepci a strategii rozvoje středního odborného školství, stanovit obsahy a cíle vzdělávání formou soustavy oborů a RVP a koordinovat veřejnou správu a financování této oblasti. Vlastní zřizovatelské kompetence k institucím středního odborného školství samosprávy a státní správy mají krajské orgány. Dominantní roli při řízení středního odborného školství v České republice hraje tedy stát, orgány sociálních partnerů vykonávají pouze poradní funkci. (Průcha, 2009, s. 82)

4 Celoživotní vzdělávání jako příležitost pro střední školy

Tuto myšlenku lze nalézt v řadě významných dokumentů zabývajících se celoživotním vzděláváním nebo učením, např. ve Strategii celoživotního učení nebo Akčním plánu rozvoje odborného vzdělávání. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy pověřilo Národní ústav odborného vzdělávání, aby realizoval a spustil projekt na podporu dalšího vzdělávání a po ukončení toho projektu se spouštěl další. O tom se rozepteší v další kapitole. (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Strategie celoživotního učení v ČR, 2007, [online]) (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Akční plán podpory odborného vzdělávání, 2008, [online])

Strategie celoživotního učení uvádí jako jeden ze svých návrhů, na podporu celoživotního učení, otevřenost a propojenost mezi studijními programy a programy celoživotního vzdělávání, která povede k vytváření vzdělávacích center, tzv. center celoživotního učení nebo center odborné přípravy. Tato centra by měla být přímo ve školách popřípadě školských zařízeních a měla by nabízet všeobecné i odborné vzdělávací programy různých stupňů náročnosti, kurzy dalšího celoživotního vzdělávání. Centra by měla zajistit vzájemnou prostupnost vzdělávacích programů a jejich dostupnost pro potřeby vzdělávání všech dospělých. (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Strategie celoživotního učení v ČR, 2007, [online])

Podpora nabídky dalšího vzdělávání ve školách je uvedena také v Akčním plánu rozvoje odborného vzdělávání. Jeho hlavním cílem je proměnit školy v instituce, které aktivně realizují koncept celoživotního učení. Školy by měly mimo sekundárního vzdělávání nabízet širokou paletu dalšího vzdělávání, různé druhy kurzů, rekvalifikací, dalšího odborného vzdělávání. (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Akční plán podpory odborného vzdělávání, 2008, [online])

Přeměna škol a školských zařízení v centra celoživotního učení by měla přispět k rozšíření nabídky v oblasti celoživotního vzdělávání a měla by zvýšit šance všech zájemců o jejich lepší dostupnost a kvalitu a tím zlepšit jejich šanci na uplatnění na trhu práce. (Palán, 2006)

4.1 Uznávání výsledků neformálního vzdělávání

Uznávání výsledků neformálního vzdělávání umožní dospělým zájemcům doplnit si dílčí nebo úplné vzdělání a následkem toho zvýší jejich šance na lepší uplatnění se na trhu práce. V tomto typu vzdělávání jim budou, díky nově vytvořeným standardům hodnocení, uznány dovednosti a znalosti, které nabyly během jejich života. Uznávání kvalifikací by mělo být co nejvíce dostupné všem lidem. K jeho realizaci je využíváno škol v jednotlivých krajích a regionech. (Národní ústav odborného vzdělávání, školy centra celoživotního učení, 2011, [online])

Uznávání výsledků neformálního vzdělávání je do jisté míry na počátku své cesty. Je nutné k uznávání nahlížet v několika úrovních. Mimo to také na zkvalitňování neformálního vzdělávání samotného. Myšlené roviny uznávání neformálního vzdělávání jsou následující:

- uznání výsledků ze strany zaměstnavatelů
- uznání společenské prospěšnosti neformálního vzdělávání
- uznání vlastních kompetencí samotným jedincem, aby poznal sám sebe a mohl na nich například založit plán osobního rozvoje
- formální uznávání výsledků neformálního vzdělávání ze strany státu (zákon 179/2006 Sb.). (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání, 2016, [online])

Tento zákon upravuje:

- systém ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání,
- pravidla pro udělování a odnímání autorizace k ověřování výsledků dalšího vzdělávání
- kvalifikační a hodnotící standardy dílčí kvalifikace,
- národní soustavu kvalifikací (veřejně přístupný registr všech úplných i dílčích kvalifikací a jejich kvalifikačních a hodnotících standardů). (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání, 2016, [online])

Důležitým faktorem jsou v tomto procesu uznávání výsledků neformálního vzdělávání školy. Musí se aktivně zapojit a spolupracovat s ostatními subjekty, které organizují

nebo poskytují celoživotní vzdělávání nebo kariérové poradenství. (Národní ústav odborného vzdělávání, školy centra celoživotního učení, 2011, [online])

4.2 Projekt Uznávání výsledků neformální vzdělávání

Již skončený projekt UNIV (Uznávání výsledků neformálního vzdělávání a informálního učení v sítích škol poskytujících vzdělávací služby dospělým) byl zahájen v srpnu 2005. Jde o systémový projekt MŠMT, jeho realizací byl pověřen Národní ústav odborného vzdělávání; projekt byl financován Evropským sociálním fondem a rozpočtem ČR. (Národní ústav odborného vzdělávání, Projekt UNIV, 2005, [online].)

Obecným cílem projektu měla být podpora dalšího vzdělávání poskytovaného středními školami a vyššími odbornými školami. Při přípravě projektu byla pozornost věnována především v ČR nedostatečně rozvíjené oblasti dalšího vzdělávání. Jednalo se o kraj Jihočeský, Karlovarský, Pardubický, Olomoucký, Ústecký a Zlínský.
Školy

v ČR disponují potřebným materiálním zázemím i kvalitními a kvalifikovanými lidskými zdroji. Obojí je dobře využitelné pro realizaci dalšího vzdělávání. (Národní ústav odborného vzdělávání, Projekt UNIV, 2005, [online].)

Hlavní cíle UNIV:

- Vybudování partnerské sítě středních odborných škol, které budou poskytovat vzdělání pro dospělé.
- Rozšíření nabídky vzdělávacích kurzů pro dospělé.
- Rozvoj profesní způsobilosti učitelů, kteří budou vzdělávat dospělé.
- Vytvoření a ověření systému uznávání výsledků neformálního a informálního vzdělávání dospělých.

Zájemci o celoživotní vzdělávání takto mohou snadněji a dříve dosáhnout uznání kvalifikace, kterou získali jinde, než při počátečním vzdělávání ve škole. (Národní ústav odborného vzdělávání, Projekt UNIV, 2005, [online].)

4.3 Proměna škol v centra celoživotního učení

Projekt UNIV 2 KRAJE (Proměna škol v centra celoživotního učení) navazuje na

projekt UNIV (Uznávání výsledků neformálního vzdělávání a informálního učení v sítích škol poskytujících vzdělávací služby pro dospělé) realizovaný v letech 2005 až 2008. Uvedený projekt probíhal v šesti krajích ČR (Jihočeský, Karlovarský, Pardubický, Olomoucký, Ústecký a Zlínský), v každém kraji bylo zapojeno 11 škol. Obecným cílem projektu byla proměna středních škol z institucí poskytujících počáteční vzdělávání v centra naplňující koncept celoživotního učení. Dále byla snaha vytvořit a rozvíjet síť škol naplňujících koncept celoživotního učení, rozšířit nabídku dalšího vzdělávání na středních školách zapojených do projektu, spolupracovat při přípravě a posuzování programů dalšího vzdělávání s relevantními zaměstnavateli či dalšími aktéry trhu práce, vytvořit a rozvíjet informační systém o nabídce programů dalšího vzdělávání, podpořit informovanost všech obyvatel ČR o možnostech dalšího vzdělávání, přispět ke zvýšení jejich motivace k zapojení do dalšího vzdělávání. (Národní ústav odborného vzdělávání, Projekt UNIV 2 – KRAJE, 2005, [online].)

4.4 Podpora procesů uznávání

Projekt UNIV 3 (Podpora procesů uznávání) navazuje na projekty UNIV a UNIV 2 KRAJE a propojuje rekvalifikace s tzv. „procesem uznávání“ znalostí a dovedností zájemců o rekvalifikace. V projektu UNIV 3 probíhá podpora rekvalifikací, kterými se lidé připravují k vykonání zkoušky. Uznávány budou dovednosti a znalosti, které se zájemci o doplnění vzdělání naučili během života i mimo školu. Legislativa na poli vzdělávání dospělých v České republice umožnila středním odborným školám zaměřit se na segment profesního (dříve dílčího) vzdělávání (Zákon č. 179/2006 Sb., vstoupil v platnost k 1. srpnu 2007). To může vracet na trh práce např. řemesla, která chybí, ale někdy jim i navracet prestiž. (Národní ústav odborného vzdělávání, Projekt UNIV 3, 2012, [online].)

Projekt UNIV 3 připravil celkem 350 rekvalifikačních programů, které byly posléze ve společné databázi k dispozici všem subjektům poskytujícím rekvalifikační vzdělávání. Programy v průběhu řešení projektu procházeli pilotním ověřením s prvními reálnými účastníky. Novinkou bylo při tom zapojení soukromých vzdělávacích institucí a agentur, které se školami začaly v projektu spolupracovat a některé z vytvořených programů pilotně ověřovali. Projekt byl realizován od 1. 2. 2012 do 31. 10. 2015. (Národní ústav odborného vzdělávání, Projekt UNIV 3, 2012, [online].)

5 Implementace celoživotního vzdělávání do působnosti středních škol

S pojmem jako je centrum celoživotního vzdělávání se setkáváme čím dál tím více. V žádném dokumentu tento pojem není přesně definován. Můžeme však říci, že centrum celoživotního vzdělávání je jakákoliv organizace, která se zabývá učením lidí nad rámec počátečního formálního vzdělávání. V mé práci se zabýváme střední školou jako centrem celoživotního vzdělávání a v tomto směru budeme vycházet z toho, že střední škola, která je centrem celoživotního vzdělávání, poskytuje další vzdělávání mimo počátečního formálního vzdělávání a poskytuje profesní kvalifikace z národní soustavy kvalifikací.

5.1 Škola jako centrum celoživotního vzdělávání

Existuje mnoho organizací, které poskytují další vzdělávání dospělých. Strategie celoživotního vzdělávání uvádí jako jeden z návrhů otevřít a propojit studijní programy a programy celoživotního učení ve školách a tím vytvářet vzdělávací centra. Tato centra by měla nabízet ve školách všeobecné i odborné vzdělávací programy. Zajišťovat přístupnost vzdělávacích programů i jejich dostupnost. (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Strategie celoživotního učení, 2007, [online])

V akčním plánu rozvoje odborného vzdělávání, kde je hlavním cílem proměnit školy v instituce, které budou realizovat koncept dalšího vzdělávání, by školy měly nabízet různé druhy kurzů, odborného vzdělávání, rekvalifikací a další. (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Strategie celoživotního učení, 2007, [online])

Přeměna škol a školských zařízení v centra celoživotního vzdělávání by měla hlavně přispět k rozšíření nabídky v této oblasti. Měla by zvýšit šance zájemců o jejich dostupnost, kvalitu a zlepšit tím jejich šance na uplatnění se na trhu práce. (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Strategie celoživotního učení, 2007, [online])

5.2 Právní normy upravující celoživotní vzdělávání

Základními právními dokumenty vzdělávací soustavy v České republice jsou Ústava České republiky a Listina základních práv a svobod. Další zákony a právní normy upravující vzdělávání dospělých v České republice jsou zejména:

Zákon č. 561/2004 Sb. (Školský zákon):

- upravuje formy, pomocí nichž lze organizovat vzdělávání dospělých
- nově zavádí zkrácené studium k získání výučního listu a k získání maturitního vysvědčení (nová šance pro uchazeče, kteří mají problémy s umístěním na trhu práce z důvodu nízkého stupně dosaženého vzdělání)
- nově zavádí možnost získat stupeň vzdělání bez předchozího vzdělávání na střední nebo vyšší odborné škole
- upravuje možnost dalšího vzdělávání pomocí kurzů (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, školský zákon, 1.1.2017, [online])

Zákon č. 179/2006 Sb., o ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání:

§ 1

- systém ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání,
- kvalifikace,
- kvalifikační standardy profesní kvalifikace,
- hodnotící standardy profesní kvalifikace,
- Národní soustavu kvalifikací,
- pravidla udělování, prodlužování platnosti a odnímání autorizace k ověřování výsledků dalšího vzdělávání,
- práva a povinnosti účastníků dalšího vzdělávání,
- působnost orgánů vykonávajících státní správu v oblasti ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání. (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání, 2016, [online])

Zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů:

- jednou z hlavních činností vysokých škol je podíl na celoživotním vzdělávání a to prostřednictvím poskytování dalších forem vzdělávání, které napomáhají k získávání a rozšiřování znalostí z různých oblastí

- podmínky pro poskytování programů celoživotního vzdělávání upravuje § 60 Celoživotní vzdělávání (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Zákon č. 111/1998 sb., o vysokých školách, 2016, [online])

Zákon č. 262/2006 Sb. zákoník práce:

- stanovuje povinnost zaměstnance udržovat a popřípadě obnovovat si svoji odbornou kvalifikaci (Zákony pro lidi, Zákon č. 262/2006 Sb. zákoník práce, 2017, [online])

Zákon č. 435/2004 Sb. o zaměstnanosti:

- jako jeden z bodů aktivní politiky zaměstnanosti uvádí zejména rekvalifikace a poradenství (Zákony, Zákon č. 435/2004 Sb. o zaměstnanosti, 2016, [online])

Vyhláška č. 524/2004 Sb. o akreditaci zařízení k provádění rekvalifikace uchazečů o zaměstnání a zájemců o zaměstnání:

- stanovuje podmínky pro úspěšnou akreditaci vzdělávacího zařízení poskytující rekvalifikační vzdělávání (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Vyhláška č. 524/2004 Sb. o akreditaci, ..., 2004, [online])

Zákon č. 563/2004 Sb. o pedagogických pracovnících:

- všichni pedagogičtí pracovníci jsou povinni si obnovovat a upevňovat svou kvalifikaci (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Zákon č. 563/2004 Sb. o pedagogických pracovnících, 2012, [online])

5.3 Organizace koordinující celoživotní vzdělávání v ČR

V rámci obnovené Lisabonské strategie, která si klade za cíl vybudovat z Unie nejkonkurenceschopnější ekonomiku na světě založenou na znalostní společnosti, EU usiluje o zvýšení kvality a účasti občanů ve vzdělávání obecně. Také proto celoživotní vzdělávání nabývá stále většího významu ve všech členských státech. (Euractiv [online].)

Níže uvádím přehled organizací, které v České republice koordinují celoživotní vzdělávání.

Národní ústav pro vzdělávání

Úkolem Národního ústavu pro vzdělávání je všestranně pomáhat rozvoji všeobecného, odborného, uměleckého a jazykového vzdělávání a podporovat školy v oblasti pedagogicko-psychologického, výchovného a kariérového poradenství a dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků. To vše s důrazem na celoživotní učení a spolupráci s EU. (Národní ústav pro vzdělávání, o nás, 2017, [online])

Také se věnuje problematice získávání kvalifikací a jejich uznávání jak v rámci ČR, tak v celoevropském měřítku. Sleduje uplatnění absolventů škol na trhu práce, jejich nezaměstnanost, zda pracují ve svém oboru, co je vede ke zvyšování kvalifikace. Zjišťuje, jaké nároky kladou zaměstnavatelé na absolventy škol a jaké změny ve výuce by mohly zlepšit jejich postavení. Pro pedagogickou i širokou veřejnost poskytuje všestranné informace o školách a oborech vzdělání, které se na nich vyučují. Usiluje o zvýšení úrovně gramotností žáků. Monitoruje kvalifikační předpoklady a další kompetence pracovníků školských a školních poradenských služeb a na tomto základě pro ně vytváří a realizuje programy . Organizace má na starosti řadu projektů, na které přispívá Evropský sociální fond. Díky pomoci Evropské unie je možné rychleji než dříve modernizovat české školství. (Národní ústav pro vzdělávání, O nás, 2017, [online])

Národní institut pro další vzdělávání

Národní institut pro další vzdělávání (NIDV) nabízí a připravuje přednášky, kurzy a semináře pro další vzdělávání učitelů. Věnuje se především těm tématům ve vzdělávání učitelů, která je třeba řešit pružně a v celostátním měřítku. V současné době priority NIDV tvoří např. vzdělávání týkající se kurikulární reformy, vzdělávání školského managementu nebo vzdělávání v jazycích, jehož potřeba souvisí se zvyšujícími se nároky na jazykovou vybavenost učitelů. (Národní institut pro další vzdělávání, O nás, 2017, [online])

Národní vzdělávací fond

Cílem Národního vzdělávacího fondu (NVF) je podporovat rozvoj a restrukturalizaci lidských zdrojů v souladu s požadavky ekonomických a sociálních reforem České republiky. Poskytuje obecně prospěšné služby jako jsou:

- celoživotní učení, politika zaměstnanosti, sociální služby, rozvoj znalostní ekonomiky,
- administraci, hodnocení, kontroly programů a projektů,
- provádění analýz a předvídání kvalifikačních potřeb trhu práce, analýz kvality lidských zdrojů ve vazbě na konkurenceschopnost ekonomiky, sektorů i regionů,
- provádění vědecko-výzkumné činnosti. (Národní vzdělávací fond, O nás, 2017, [online])

Fond dalšího vzdělávání

Jedná se o příspěvkovou organizaci Ministerstva práce a sociálních věcí ČR, která zastřešuje projekty k podpoře vzdělávání dospělých. Poskytuje další profesní vzdělávání za pomoci vzdělávacích kurzů, seminářů, workshopů, e-learningových kurzů měkkých kompetencí nebo individuálního poradenství. (Fond dalšího vzdělávání, O nás, 2015, [online])

6 Šetření středních škol v Praze jako center celoživotního vzdělávání

K dosažení stanoveného cíle předložené bakalářské práce byl využit kvalitativní výzkum. V rámci této metodologie byla použita metoda explorace (předvýzkum). K získání požadovaných dat bylo provedeno dotazníkové šetření. V souladu se stanoveným cílem je výzkumnými otázkami zjistit, které středí školy v Praze jsou centry celoživotního vzdělávání, jaké další vzdělávání poskytují a jaké cílové skupině. Dotazování byli ředitelé/ředitelky nebo jejich zástupci pražských středních škol. K interpretaci výsledků byly, kromě slovního vyjádření, použity také grafy a tabulky.

Zkoumaná problematika využívající střední školy jako centra celoživotního vzdělávání nám poskytuje přehled o tom, jak doplňovat, prohlubovat, obnovovat nebo rozšiřovat vědomosti, dovednosti a kvalifikaci jejich účastníků na středních školách, které tyto aspekty poskytují v rámci formálního i neformálního vzdělávání.

6.1 Metodologie výzkumu

Střední školy v Praze jako centra celoživotního vzdělávání jsou neprozkoumaná oblast. Z toho důvodu byla zvolena jako vhodná metoda exploračního výzkumu. Jak uvádí Hendl obecně, lze tento postup (explorace – průzkum, předvýzkum) definovat jako seznámení se s počátečním stavem, který se používá především ve chvíli, kdy nemáme o problematice dostatek informací, a který slouží k předběžnému zkoumání výchozí situace. Tato metoda se používá ze tří hlavních důvodů:

- pro uspokojení zvědavosti výzkumníka a touhy po lepším porozumění
- kvůli otestování proveditelnosti podniknutí podrobnějšího výzkumu
- za účelem rozvinutí metod využitelných v podrobnějším výzkumu

Hlavním nevýhodou explorace je, že obvykle neposkytne úplné a dostatečné odpovědi na otázky výzkumu. Vychází to z podstaty samotné explorace (předvýzkumu), kdy cílem je určit, zda zkoumaná oblast má perspektivu dalších výzkumů. (Hendl, 2012, s. 36-37)

Výzkumný problém si klade za cíl zodpovědět tři základní otázky:

VO1: Co ovlivňuje, zda bude střední škola poskytovat další vzdělávání mimo počátečního formálního vzdělávání?

VO2: Jaká cílová skupina lidí dle věkové kategorie nejvíce využívá dalšího vzdělávání na střední škole?

VO3: Jaké možnosti neformálního vzdělávání střední školy v Praze poskytují?

Charakteristika výzkumného souboru

Základním souborem byly všechny pražské střední školy. Dle databáze České školní inspekce je na území hlavního města Prahy registrováno v Rejstříku škol, vedeného MŠMT, celkem 201 subjektů. Předvýzkumem bylo zjištěno, že v Praze se nachází 8 středních škol, které jsou centrem celoživotního vzdělávání, to jest realizují vzdělávací programy v rámci celoživotního učení.

Identifikováno bylo 8 středních škol v Praze, které poskytují další vzdělávání. Tyto subjekty jsem vyhledal na internetových stránkách idatabase.cz, dále jsem vyhledával na webových stránkách www.strednikoly.cz/seznam-skol/praha, kde jsem prozkoumával jednotlivé webové stránky škol a zjišťoval, jestli poskytují další vzdělávání. Šetření proběhlo na všech těchto 8 školách, které poskytují celoživotní vzdělávání. Dotazníky jsou určeny pro ředitele/ředitelky pražských středních škol, které poskytují další vzdělávání mimo to počáteční a poskytují kurzy z národní soustavy kvalifikací.

Ve Středočeském kraji je počet středních škol, které jsou centry celoživotního vzdělávání ve výši 26. Celkem je v České republice mimo Prahy přibližně v provozu 289 středních škol, gymnázií a učilišť, které jsou centry celoživotního vzdělávání. Nejvíce škol jako center celoživotního vzdělávání je v Moravskoslezském kraji. Nižší počet středních škol, které jsou centry celoživotního vzdělávání v Praze přisuzuji tomu, že Praha nebyla součástí projektu UNIV, kde cílem projektu UNIV KRAJE byla proměna středních škol v otevřené instituce, centra celoživotního učení, která budou aktivně naplňovat koncept celoživotního učení.

6.2 Technika sběru dat

Sběr dat byl proveden formou dotazníkového šetření. Návratnost dotazníků bohužel

byla minimální, proto jsem následně školy kontaktoval telefonicky nebo osobně a dotazníky jsem vyplňoval v rámci rozhovoru. Pro větší přehlednost byly dané výsledky zachyceny i graficky. Návratnost dotazníkového šetření po telefonickém a osobním kontaktu byla u ředitelů nebo jejich zástupců 100%.

Uvedené poznatky jsem mohl využít v mé praktické části bakalářské práce, získané informace jsem vyhodnotil formou grafů a slovního hodnocení.

Dotazník byl sestaven tak, že respondenty lze rozčlenit podle:

- Právní formy
- Typu střední školy
- Velikosti střední školy (dle počtu zaměstnanců)

Pro získání požadovaných informací k naplnění cíle bakalářské práce bude použit empirický výzkum formou kvalitativního dotazníkového šetření. Metoda byla vybrána jako nejvhodnější pro provedení deskriptivního výzkumu, k popsání situace současného dalšího vzdělávání na pražských středních školách. Dotazníkové šetření v jeho základní podobě nahrazuje strukturovaný rozhovor a bude připraveno v písemné podobě, rozesíláno v podobě elektronické. Velkou výhodou rozesílání elektronických dotazníků je rychlý kontakt s respondenty, zachování jejich anonymity a časová nenáročnost potřebná k poskytnutí odpovědí. Další výhodou elektronických dotazníků je, že získaná data jsou již v elektronické podobě, není tedy třeba jejich přepisování, čímž se snižuje procento administrativních chyb. Nevýhodou dotazníkových šetření je možnost vysokého zkreslení ze strany respondentů. Respondenti sdělují svůj individuální pohled na danou situaci, mohou se pokusit vykreslit se v lepším světle, nebo na otázky neodpovídat pravdivě.

6.3 Časový harmonogram a průběh šetření

Dotazníkové šetření bylo realizováno v měsících duben – květen 2017, kdy prostřednictvím e-mailových dopisů bylo osloveno 8 středních škol v Praze, které jsou centry celoživotního vzdělávání. Začátkem měsíce dubna byly uvedeným školám distribuovány dotazníky, včetně průvodního dopisu. V průběhu měsíce května byl realizován terénní výzkum, v rámci kterého byly získány další relevantní informace.

7 Vyhodnocení a zpracování dotazníkového šetření

K vyhodnocení jsou názory respondentů vyjádřeny v %, což umožní jejich porovnání a vyhodnocení.

V úvodu dotazníkového šetření byly položeny následující výzkumné otázky:

VO1: Co ovlivňuje, zda bude střední škola poskytovat další vzdělávání mimo počátečního formálního vzdělávání?

VO2: Jaká cílová skupina lidí dle věkové kategorie nejvíce využívá dalšího vzdělávání na střední škole?

VO3: Jaké možnosti neformálního vzdělávání střední školy v Praze poskytují?

K základním informacím patřilo určení velikosti školy dle počtu zaměstnanců a to, zda má škola právní subjektivitu či nikoliv. Informace byly zaznamenány do tabulek a grafů.

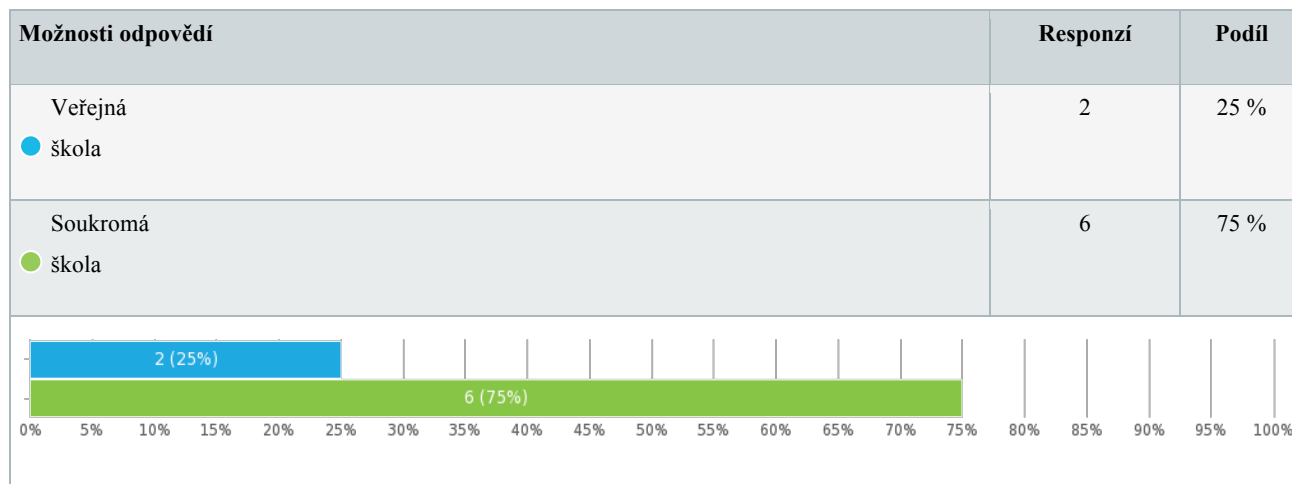
Výzkumná otázka č. 1: Co ovlivňuje, zda bude střední škola poskytovat další vzdělávání mimo počátečního formálního vzdělávání?

Otázky číslo 1 až 4 v dotazníku se zaměřovaly na obecné identifikátory středních škol v Praze. Na základě těchto otázek můžeme poznat základní fakta, která střední škola poskytuje další vzdělávání. Zda mají větší zájem stát se centrem celoživotního vzdělávání střední školy soukromé nebo veřejné, zda hraje úlohu počet zaměstnanců a do jisté míry i druh střední školy. Cílem dalších otázek číslo 5 a 6 bylo zjistit důležitost vypsanych kritérií a tím i důvod, proč se školy chtějí stát centry celoživotního vzdělávání. Také otázky číslo 7, 8 a 9 se touto problematikou zabývají.

1) Jste škola veřejná nebo soukromá?

Cílem je zjistit, zda má škola právní subjektivitu. Dvě třetiny respondentů uvedly, že jsou škola soukromá a jedna třetina škola veřejná. O rozšíření nabídky dalšího vzdělávání nad rámec počátečního formálního vzdělávání mají v Praze větší zájem školy soukromé.

Tabulka 1 – právní forma

Zdroj: autor práce (vlastní zjištění)

2) Jaký jste typ střední školy?

Cílem je zjistit, jaké typy středních škol v Praze jsou centry celoživotního vzdělávání a tím zjistit, které pražské střední školy mají největší zájem stát se centrem celoživotního vzdělávání. Z uvedených odpovědí vyšlo najevo, že se nejčastěji jedná o odborné střední školy a učiliště. Díky odbornému výcviku a vlastním odborným pracovištím nemají problém pedagogy i prostory odborného výcviku poskytnout veřejnosti, a tím veřejnosti umožnit získat odbornou kvalifikaci pro výkon povolání mimo počáteční formální výuku.

Tabulka 2 – typ střední školy

Možnosti odpovědí	Responzí	Podíl
Učební ● obory	6	75 %
Střední odborná ● škola	7	87,5 %
● Gymnázium	0	0 %
● Konzervatoř	0	0 %
Technické ● lyceum	0	0 %
● Jiné	1	12,5 %

Možnosti odpovědí	Responzí	Podíl
Učební obory	6	75 %
Střední odborná škola	7	87,5 %
Gymnázium	0	0 %
Konzervatoř	0	0 %
Technické lyceum	0	0 %
Jiné	1	12,5 %

Zdroj: autor práce (vlastní zjištění)

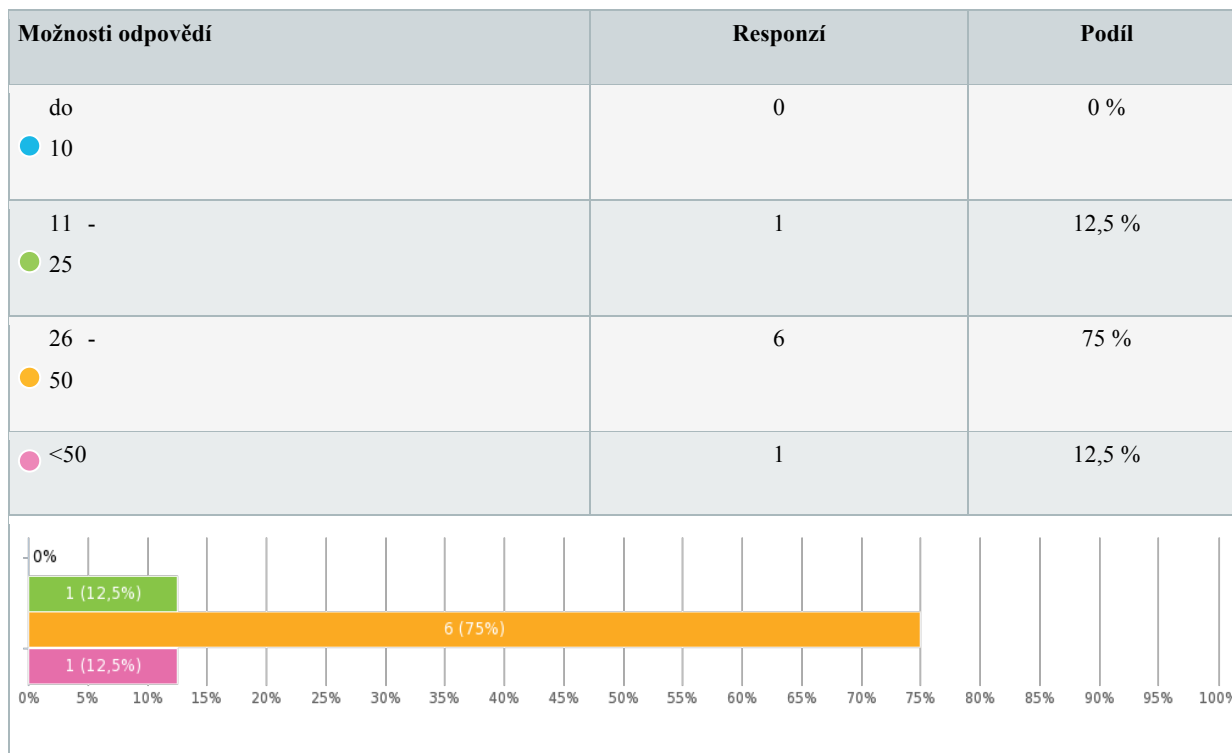
3) Pokud jste odpověděl/a jiné, uveďte jaký jste typ střední školy?

- Obchodní akademie, obchodní institut

4) Kolik lidí Vaše škola zaměstnává?

Cílem dané otázky bylo zjistit velikost organizace dle počtu zaměstnanců. Výsledky nám ukazují, že se ve velké převaze jedná o středně velké organizace. Ve 12,5 % se jedná o organizaci velkou a ve stejné míře i o organizaci malou. V následující tabulce jsou uvedeny počty zaměstnanců.

Tabulka 3 – počet zaměstnanců

Zdroj: autor práce (vlastní zjištění)

5) Označte podle důležitosti, která kritéria podle Vás ovlivňují, zda bude škola poskytovat další vzdělávání mimo počátečního formálního vzdělávání:

Cílem této otázky bylo zjistit důležitost vypsanych kritérií a tím i důvod, proč se školy chtějí stát centry celoživotního vzdělávání. Nejdůležitějšími prvky, proč se uvedené pražské střední školy staly centry celoživotního vzdělávání jsou navýšení finančního rozpočtu a atraktivita školy. Dále respondenti uvádějí, že je i důležité mít dostatek kvalifikovaných zaměstnanců.

Tabulka 4 – kritéria ovlivňující poskytování dalšího vzdělávání

	rozhodně ● důležité	spíše ● důležité	méně ● důležité	● nedůležité
navýšení finančního rozpočtu	6 (75 %)	2 (25 %)	0	0
dostatek kvalifikovaných zaměstnanců	3 (37,5 %)	5 (62,5 %)	0	0
atraktivita školy	6 (75 %)	2 (25 %)	0	0

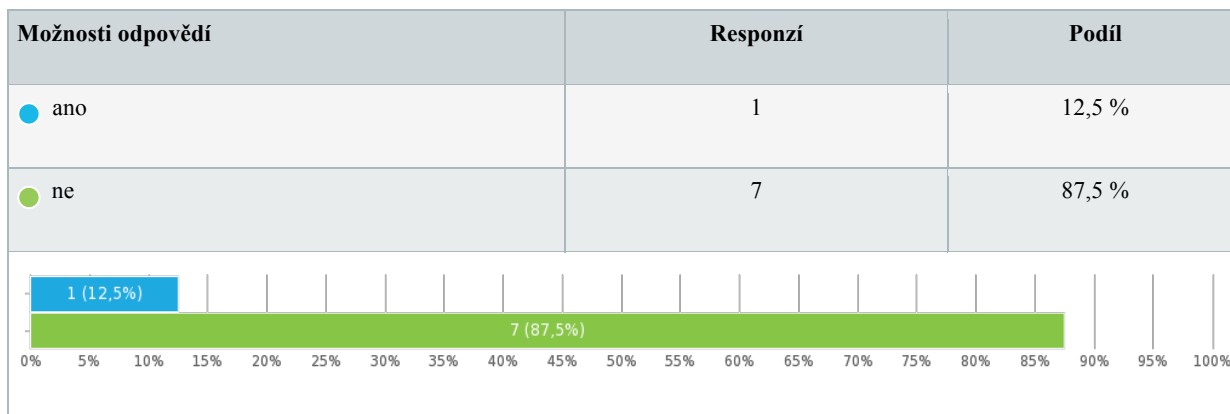
6) Podle jakého dalšího kritéria jste se rozhodovali stát se centrem celoživotního vzdělávání?

- Nabídnout žákům rozšíření vzdělání a tím větší uplatnění na trhu práce. Kosmetičky si např. mohou doplnit vzdělání v akreditovaném kurzu o pedikúru a nehtovou modeláž či masérské kurzy. To souvisí vlastně s atraktivitou školy.
- Především kvůli přidané hodnotě vzdělávání v naší škole.

7) Museli jste navýšit stav zaměstnanců Vaší školy po zavedení se do centra celoživotního vzdělávání?

Cílem bylo zjistit, zda mají pražské střední školy problém s nedostatkem kvalifikovaných zaměstnanců, a s tím spojený problém s rozšířením nabídky vzdělávání o celoživotní vzdělávání. Kromě jedné školy ředitelé pražských středních škol odpověděli, že navýšit stav zaměstnanců po zavedení se do centra celoživotního vzdělávání nepotřebovali.

Tabulka 5 – navýšení počtu zaměstnanců po zavedení se do centra CŽV

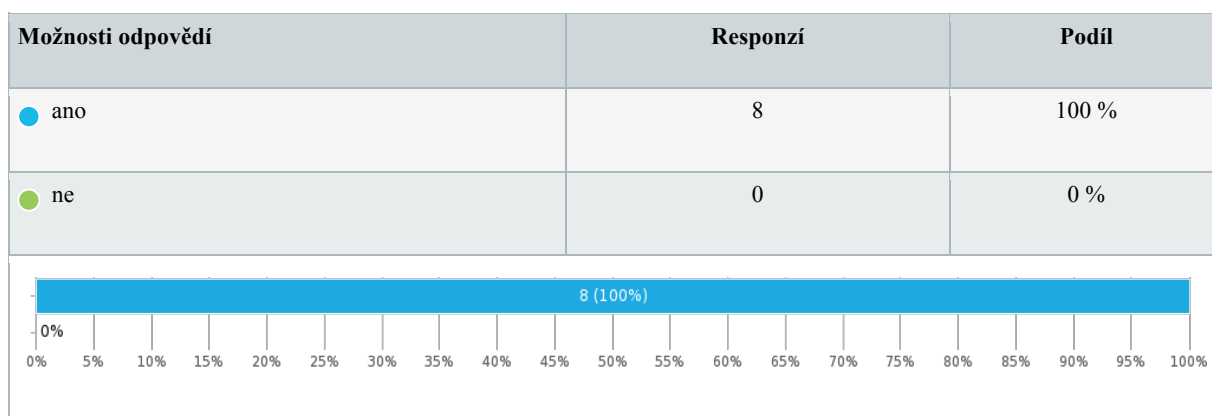

Zdroj: autor práce (vlastní zjištění)

8) Zvýšil se finanční rozpočet Vaší školy při rozšíření nabídky o celoživotní vzdělávání?

Všichni respondenti odpověděli pozitivně. Díky navýšení finančního rozpočtu si mohou dovolit např. příplatky u osobního ohodnocení pedagoga nebo koupi sportovní haly.

Tabulka 6 – finanční rozpočet při rozšíření nabídky o celoživotní vzdělávání

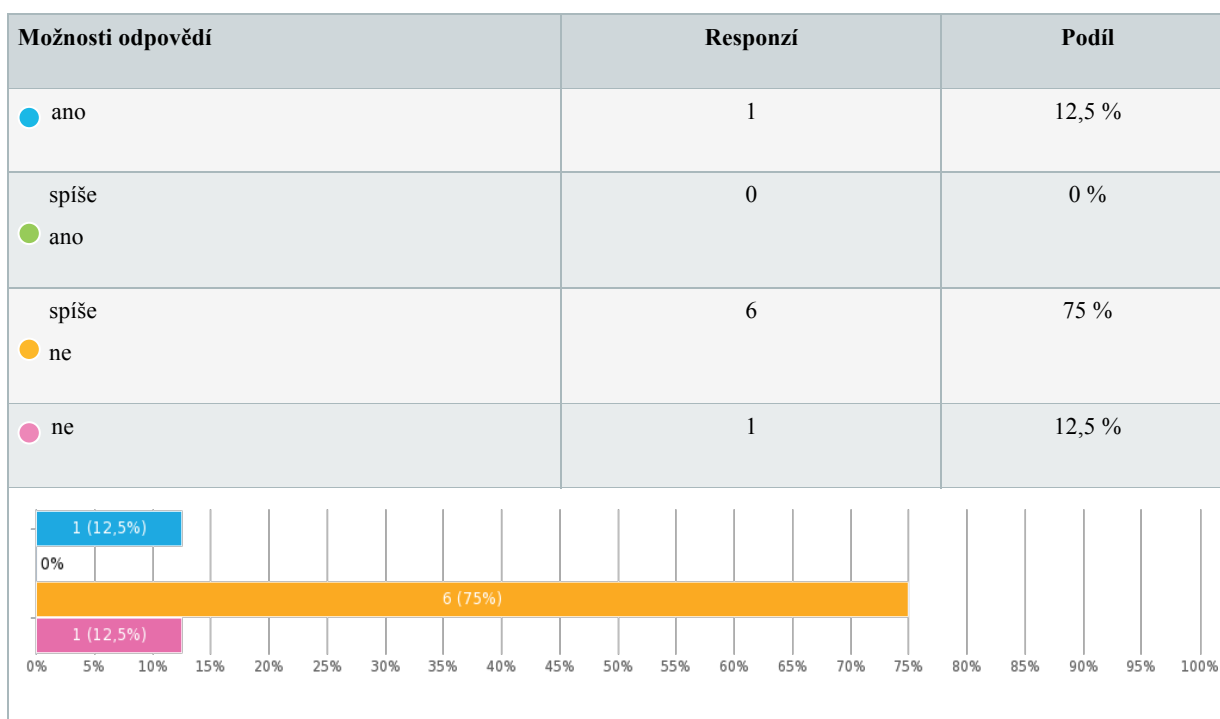

Zdroj: autor práce (vlastní zjištění)

9) Je pro Vás těžké orientovat se v legislativě týkající se celoživotního vzdělávání?

Respondenti uvádějí, že orientace v legislativě týkající se celoživotního vzdělávání jim nedělá, až na výjimky, problém. Pouze jeden respondent odpověděl, že orientace v legislativě mu dělá větší problémy.

Tabulka 7 – orientace v legislativě CŽV

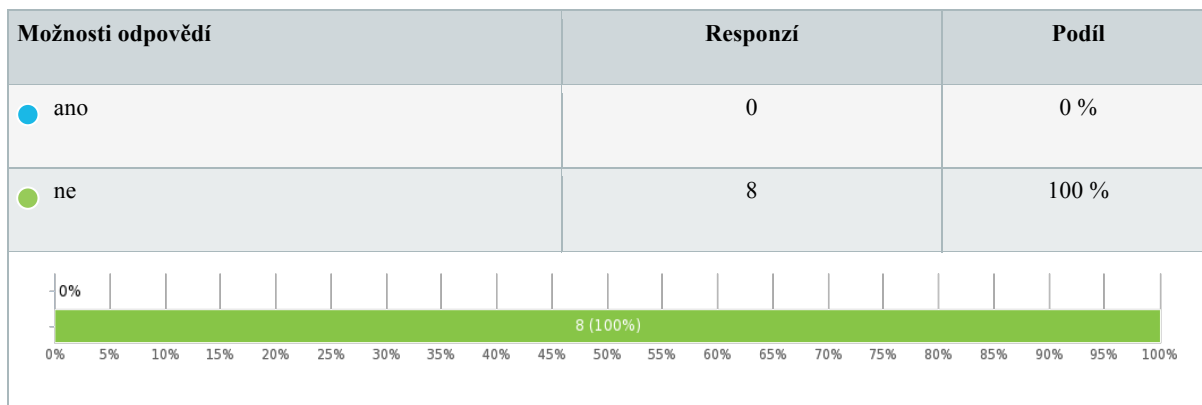

Zdroj: autor práce (vlastní zjištění)

10) Zavedli jste nové vnitřní předpisy po zavedení celoživotního vzdělávání na Vaší škole?

Ředitelé středních škol uvedli, že nemuseli zavést žádné nové vnitřní předpisy po zavedení se do centra celoživotního vzdělávání.

Tabulka 8 – nové vnitřní předpisy po zavedení celoživotního vzdělávání

Zdroj: autor práce (vlastní zjištění)

11) Pokud jste odpověděl/a kladně, uveďte jaké?

Výzkumná otázka č 2: Jaké cílové skupině další vzdělávání nejčastěji poskytujete?

Otázky 12, 14 a 15 se zaměřovaly na lidi, kteří další vzdělávání na středních školách vyhledávají. Otázka číslo 12 ukazuje, že většina středních škol poskytuje další vzdělávání s ohledem na nedostatek odborných profesí. V otázce číslo 14 nejvíce využívají celoživotní vzdělávání lidé ve věku 26-40. Tuto odpověď objasňují tím, že pokud se lidé v Praze po maturitě nedostanou na vysokou školu, vyhledávají spíše pomaturitní studium nebo naopak se na vysokou školu dostávají a další vzdělávání nevyhledávají na středních školách vůbec. Lidé ve věku 19-25, kteří se chodí na střední školu dále vzdělávat, se vracejí doplnit vzdělání v akreditovaném kurzu. Otázka 15 se věnovala zjištění, zda využívají studenti středních škol, které jsou centry celoživotního vzdělávání, dalšího vzdělávání na svých školách.

12) Nabízíte další vzdělávání na Vaší škole s ohledem na nedostatek odborných profesí ve vašem kraji?

Většina pražských středních škol odpověděla, že další vzdělávání poskytují s ohledem na nedostatek odborných profesí v kraji. Ředitelé při rozhovoru také podotýkali, že i když se snaží poskytovat další vzdělávání s ohledem na nedostatek odborných profesí v kraji, tak zájemců nepřibývá.

Tabulka 9 – nabídka dalšího vzdělávání s ohledem na nedostatek odborných profesí

Možnosti odpovědi	Responzí	Podíl
● ano	1	12,5 %
● ano spíše	5	62,5 %
● ne spíše	2	25 %
● ne	0	0 %

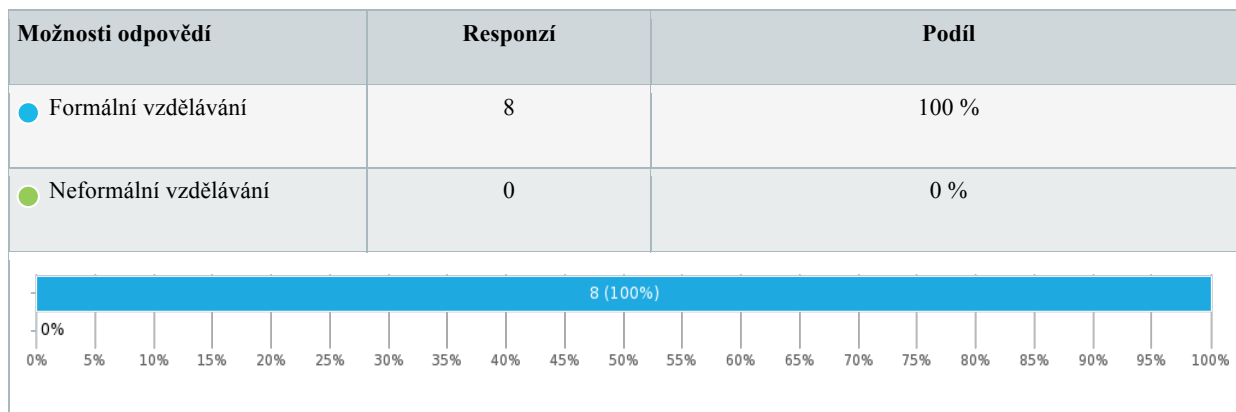
Možnosti odpovědi	Responzí	Podíl
● ano	1	12,5 %
● ano spíše	5	62,5 %
● ne spíše	2	25 %

Zdroj: autor práce (vlastní zjištění)

13) Jaký druh vzdělávání preferují lidé, kteří se chodí na Vaši školu dále vzdělávat?

Ředitelé pražských středních škol uvedli, že nejvíce veřejnost zajímá formální vzdělávání. Také uváděli, že lidé nemají velký zájem o vzdělávání, které jim nepomáhá profesně. Naléhají na certifikace a vysvědčení. Chtějí si většinou prohlubovat vědomosti ve svém oboru. Stává se, že na ně tlačí zaměstnavatelé.

Tabulka 10 – preferovaný druh dalšího vzdělávání

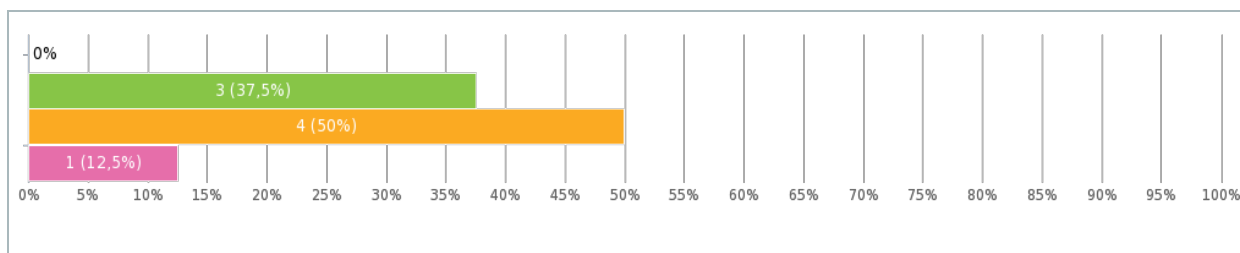
Zdroj: autor práce (vlastní zjištění)

14) Jaká cílová skupina využívá nabídku vašich vzdělávacích služeb nejvíce?

Respondenti uvádějí, že nejvíce využívají celoživotní vzdělávání lidé ve věku 26-40. Tuto odpověď objasňují tím, že pokud se lidé v Praze po maturitě nedostanou na vysokou školu, vyhledávají spíše pomaturitní studium nebo naopak se na vysokou školu dostávají a další vzdělávání nevyhledávají na středních školách vůbec. Za nimi jsou lidé ve věku 19-25, což jsou většinou lidé, kteří si chtějí doplnit vzdělání v akreditovaném kurzu. A poslední vyplněnou skupinou jsou lidé nad 40 let.

Tabulka 11 – věk cílové skupiny vzdělávaných

Možnosti odpovědí	Responzí	Podíl
● 15-18	0	0 %
● 19-25	3	37,5 %
● 26-40	4	50 %
● >40	1	12,5 %

Zdroj: autor práce (vlastní zjištění)

15) Využívají studenti Vaší školy nabídku kurzů v rámci celoživotního vzdělávání?

Cílem bylo zjistit, zda mají zájem o celoživotní vzdělávání i studenti, kteří studují na vybrané škole. Respondenti odpověděli, že studenti jejich školy spíše nevyužívají kurzů celoživotního vzdělávání. Dále odpověděli, že se studenti vrací na jejich školu pro rozšíření kvalifikace v oboru kvůli inovacím v daných oborech.

Tabulka 12 – využívání CŽV z řad studentů

Možnosti odpovědí	Responzí	Podíl
● ano	2	25 %
● spíše ano	2	25 %
● spíše ne	4	50 %
● ne	0	0 %

Kategorie	Podíl (%)
2	25%
2	25%
4	50%
0	0%

Výzkumná otázka č.3: Jaké další vzdělávání mimo počátečního formálního střední školy poskytují?

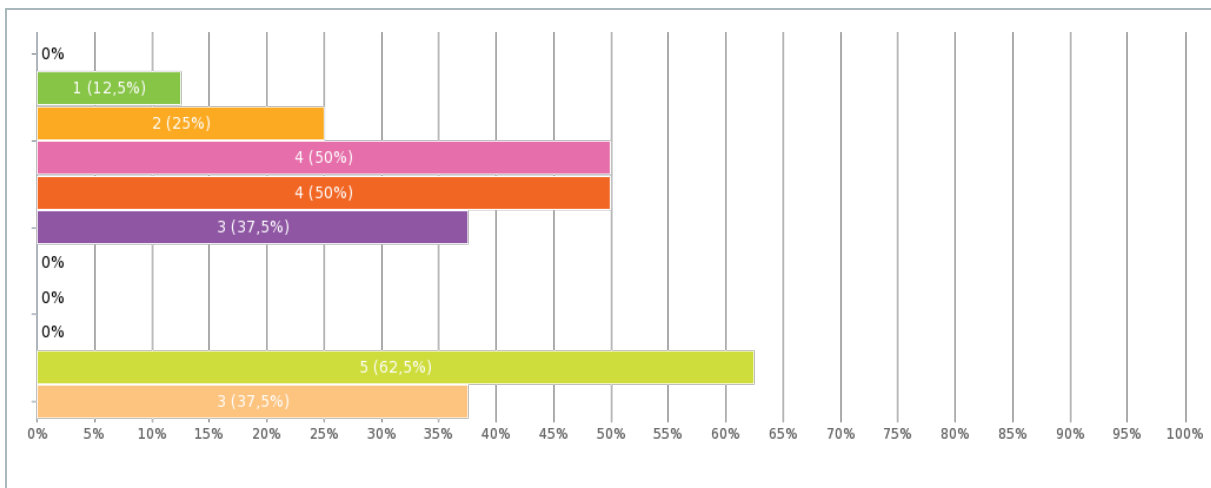
Otázky 13, 16 a 17 se v dotazníku zaobíraly tím, zda se lidé raději vzdělávají formálním nebo neformálním vzděláváním a jaké obory z národní soustavy kvalifikací nejvíce využívají. Výsledek otázky číslo 13 jednoznačně ukazuje, že lidé se chtějí nejvíce vzdělávat formálně. Chtějí mít dle slov respondentů „něco v ruce“. Myšleno certifikát, diplom atd. V Praze střední školy nejvíce poskytují a lidé mají největší zájem o jazyky, gastronomii a hotelnictví, výpočetní techniku a osobní služby. V otázce číslo 17 je také uvedeno, že lidé vyhledávají i klasické řemesla jako umělecký kovář, zámečnick, pasíř a další.

16) Jaké obory z národní soustavy kvalifikací Vaše škola nabízí v rámci celoživotního vzdělávání?

Nejvíce lidí se chce dále vzdělávat v oblasti jazyků. Lidé v 50 procentech uvedli, že je nejvíce zajímá oblast gastronomie a hotelnictví a stejně tak oblast výpočetní techniky a vzdělávají se v nich. Hned za těmito obory vzdělávání jsou osobní a provozní služby. Dále lidé využívají obory jako jsou ekonomie, ekologie a ochrana životního prostředí. Naopak lidé nejeví velký zájem o dopravu a stroje, právo, právní a veřejnosprávní činnost nebo zemědělství a lesnictví.

Tabulka 13 – nabídka oborů v rámci celoživotního vzdělávání

Možnosti odpovědí	Responzí	Podíl
Doprava a spoje	0	0 %
Ekologie a ochrana životního prostředí	1	12,5 %
Ekonomie	2	25 %
Výpočetní technika	4	50 %
Gastronomie, hotelnictví a turismus	4	50 %
Osobní a provozní služby	3	37,5 %
Pedagogika, učitelství a sociální péče	0	0 %
Právo, právní a veřejnosprávní činnost	0	0 %
Zemědělství a lesnictví	0	0 %
Jazyky	5	62,5 %
jiné	3	37,5 %

Zdroj: autor práce (vlastní zjištění)

17) Pokud jste odpověděl/a jiné, uveďte jaké?

- chemické kurzy, sériová diagnostika automobilu
- personalistika, management se zaměřením na logistiku, specialista hodnocení a odměňování zaměstnanců, specialista rozvoje a vzdělávání zaměstnanců a další
- Umělecký kovář a zámečnick, pasíř
 Vlášenkář a maskér, Umělecký truhlář a řezbář, Umělecký štukatér, Zlatník
 a klenotník, Umělecký pozlacovač, Umělecký keramik
 Umělecký sklenář, Umělecký rytec

8 Celkové shrnutí výzkumného šetření

Bakalářská práce „Střední škola jako centrum celoživotního vzdělávání“ je zaměřena na pražské střední školy jako centra celoživotního vzdělávání. Co ovlivňuje, zda bude střední škola poskytovat další vzdělávání mimo počátečního formálního vzdělávání, jaké cílové skupině další vzdělávání nejčastěji poskytujete, jaké další vzdělávání mimo počátečního formálního střední školy poskytují.

Pražské střední školy jsem si vybral proto, že v hlavním městě Praha nebyl doposud realizován žádný projekt na podporu zavedení středních škol právě do těchto center. Dále dle zjištění bylo analyzováno, že nižší počet středních škol v Praze jako center celoživotního vzdělávání je nejen kvůli neprobíhajícímu projektu UNIV, ale také kvůli celkem velkému výskytu vzdělávacích institucí, které další vzdělávání poskytují. Počet organizací, které v Praze jsou, ne vždy dovoluje střední škole otevřít daný kurz pro nedostatek zájemců, to jest z důvodu značného konkurenčního prostředí. Teoretická část je věnována vysvětlení základních pojmů týkajících se vzdělávání i pojetí managementu vzdělávání v České republice.

Dle dotazníkového šetření bylo analyzováno, že dvě třetiny respondentů v Praze uvedly, že jsou škola soukromá a jedna třetina škola veřejná. Z tohoto výsledku soudím, že rozšíření nabídky vzdělávání o další vzdělávání mimo počátečního formálního vzdělávání mají v Praze větší zájem školy soukromé. Nejčastěji se jedná o odborné střední školy a učiliště. Výsledky nám ve velké převaze ukazují, že se jedná o středně velké organizace. Ve 12,5 % se jedná o organizaci velkou a ve stejné míře i o organizaci malou. Nejdůležitějšími prvky, proč se uvedené pražské střední školy staly centry celoživotního vzdělávání, jsou navýšení finančního rozpočtu a atraktivita školy. Díky navýšení finančního rozpočtu si mohou dovolit např. příplatky u osobního ohodnocení pedagoga nebo koupí sportovní haly. Dále z dotazníku vyplynulo, že orientace v legislativě týkající se celoživotního vzdělávání jim nedělá až na výjimky problém. Většina pražských středních škol odpověděla, že další vzdělávání poskytují s ohledem na nedostatek odborných profesí v kraji. Nejvíce veřejnost zajímá formální vzdělávání. Dle dotazníku se zjistilo, že lidé nemají velký zájem o vzdělávání, které jim nepomáhá profesně. Naléhají na certifikace a vysvědčení. Bylo zjištěno, že nejvíce využívají celoživotní vzdělávání lidé ve věku 26-40. Hned za nimi jsou lidé ve věku 19-25.

Nejvíce lidí se chce dále vzdělávat v oblasti jazyků. 50 procent lidí nejvíce zajímá oblast gastronomie a hotelnictví a stejně tak oblast výpočetní techniky a vzdělávají se v nich.

9 Závěr

Cílem bakalářské práce bylo analyzovat možnosti dalšího vzdělávání na středních školách v Praze, které jsou centry celoživotního vzdělávání. Dále jak a jakým způsobem se tyto školy zapojují do dalšího vzdělávání, co ovlivňuje, zda bude střední škola poskytovat další vzdělávání mimo formálního vzdělávání a jaké cílové skupině další vzdělávání nejčastěji poskytuje. Hlavním přínosem této práce je zmapování středních škol v Praze, které jsou centry celoživotního vzdělávání a do jaké míry se využívá dalšího vzdělávání na těchto školách.

Jak jsem již zmiňoval v teoretické části přesná definice pro „uznání“ střední školy jako centra celoživotního vzdělávání není. Proto jsem zvolil ukazatel pro tato centra a to poskytování dalšího vzdělávání z národní soustavy kvalifikací. Tento ukazatel jsem zvolil kvůli probíhajícímu projektu UNIV kraje, který navazoval na projekt UNIV, měnil školy v centra celoživotního učení ve všech krajích kromě Prahy a připravoval nové programy dalšího vzdělávání právě z národní soustavy kvalifikací. Jedná se o profesní kvalifikace, které jsou celostátně uplatnitelné na pracovním trhu České republiky.

V případě, kdy jde o střední školy v Praze, které jsou centry celoživotního vzdělávání a vzhledem k tomu, že je to velké město, kde je velký počet organizací, které poskytují další vzdělávání, navrhuji více dbát na vzdělávání pedagogických pracovníků, které zaměstnávají, aby mohli konkurovat nebo-li mohli dříve nabízet profesní kvalifikace, nové trendy v oborech a byli „napřed“ před jinými organizacemi.

Doporučuji nenahlížet na školu pouze jako na školskou soustavu, ale jako na instituci, která nabízí vzdělávání ať počátečním nebo dalším vzděláváním dospělých. Ředitelé by měli více v tomto směru nahlížet na školu jako na „firmu“ a více vnímat konkurenci. Tím pádem by měli stále realizovat a aktualizovat kurzy dle požadavků např. úřadu práce, personálních agentur i potřeb veřejnosti.

Seznam použitých informačních zdrojů

Seznam použitých českých zdrojů

DVOŘÁKOVÁ, P. *Přístupy k managementu vzdělávání v kontextu České republiky*. 2015. V Praze: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2015. ISBN 9788072908677.

KOHOUT, K. *Základy obecné pedagogiky*. Vyd. 2. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha, 2007. ISBN 978-80-86723-38-9.

OBST, O. *Obecná didaktika*. 2. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2017. ISBN 9788024451411.

PALÁN, Z. Celoživotní učení. In : KALOUS, J. , VESELÝ, A. *Vybrané problémy vzdělávací politiky*. Praha. Karolinum 2006, str. 25 – 37 (v tisku)

PALÁN, Z. *Lidské zdroje: výkladový slovník*. Praha: Academia, 2002. ISBN 8020009507.

PALÁN, Z. a T. LANGER. *Základy andragogiky*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2008. ISBN 9788086723587.

PALÁN, Z. Celoživotní učení. In : KALOUS, J. , VESELÝ, A. *Vybrané problémy vzdělávací politiky*. Praha. Karolinum 2006, str. 25 – 37 (v tisku)

POLÁKOVÁ, H. *Prováděcí předpisy ke školskému zákonu a zákonu o pedagogických pracovnících s výkladem*. Žďár nad Sázavou: Fakta, 2005. ISBN 80-902614-6-9.

POLÁKOVÁ, H. *Školský zákon: zákon o pedagogických pracovnících s výkladem*. Žďár nad Sázavou: Fakta, 2004. ISBN 80-902614-3-4.

PRŮCHA, J., E., Walterová, a J. Mareš. *Pedagogický slovník*. 4. vyd. Praha: Portál, 2003, ISBN 80-7178-772-8.

PRŮCHA, J. *Moderní pedagogika*. 3. vyd. Praha: Portál, 2002, ISBN 80-7367-047-X.

PRŮCHA, J. *Moderní pedagogika*. 3., přeprac. a aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-736-7047-X.

PRŮCHA, J., ed. *Pedagogická encyklopedie*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-546-2.

PRŮCHA, J., J. MAREŠ a E. WALTEROVÁ. *Pedagogický slovník*. 4. aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-717-8772-8.

PRÁŠILOVÁ, M. *Vybrané kapitoly ze školského managementu pro pedagogické pracovníky*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006. ISBN 80-244-1415-5.

PRÁŠILOVÁ, M., *Vybrané kapitoly ze školského managementu pro pedagogické pracovníky*. 1.vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2006. ISBN 80-244-1415-5. s. 10-11

PRŮCHA, J. *Pedagogická encyklopedie*. Praha : Portál, 2009. S. 59.

PRŮCHA, J. *Pedagogická encyklopedie*. Praha : Portál, 2009. S. 366

PRŮCHA, J. *Moderní pedagogika*. 3. vyd. Praha: Portál, 2002, ISBN 80-7367-047-X.

PRŮCHA, J. *Pedagogická encyklopedie*. Praha: Portál, 2009, ISBN 978-80-7367-546-2.

PRŮCHA, J., ed. *Pedagogická encyklopedie*. Praha: Portál, 2009. ISBN 9788073675462.S. 59.

PRŮCHA, J., ed. *Pedagogická encyklopedie*. Praha: Portál, 2009. ISBN 9788073675462. S. 366.

VETEŠKA, J. *Přehled andragogiky: úvod do studia vzdělávání a učení se dospělých*. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1026-9.

VETEŠKA, J. *Přehled andragogiky: úvod do studia vzdělávání a učení se dospělých*. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1026-9.S.94

VETEŠKA, J. *Přehled andragogiky: úvod do studia vzdělávání a učení se dospělých*. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1026-9.S.96

VETEŠKA, J. Přehled andragogiky: úvod do studia vzdělávání a učení se dospělých. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1026-9.S.97

VETEŠKA, J. a M. TURECKIOVÁ. Kompetence ve vzdělávání. Praha: Grada, 2008. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1770-8.

VETEŠKA J. a J. PRŮCHA. Andragogický slovník. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-3960-1.

ŠERÁK, M. Zájmové vzdělávání dospělých. Praha: Portál, 2009. ISBN 9788073675516.

Školské zákony: (školský zákon, zákon o pedagogických pracovnících, zákon o výkonu ústavní výchovy a ochranné výchovy) : výklad, prováděcí předpisy, souvisící předpisy : stav k .. Praha: Eurounion, 1996. ISBN 978-80-7317-072-1.

Seznam použitých zahraničních zdrojů

BUSH, T. Theories of educational leadership and management. 4th ed. Los Angeles: SAGE, 2011. ISBN 9781848601901.

Seznam použitých internetových zdrojů

Školský zákon [online]. 2017 [cit. 2017-07-06]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty-3/skolsky-zakon-ve-zneni-ucinnem-od-1-1-2017-do-31-8-2017>

Memorandum o celoživotním učení [online]. Praha, 2001, s. 28 [cit. 2017-07-11]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/uploads/Periodika/ZPRAVODAJ/2001/ZP01PIIa.pdf>

Český statistický úřad. Mezinárodní standardní klasifikace vzdělávání isced. [online] [cit. 2. 1. 2017] Dostupné na WWW: <http://www.czso.cz/csu/klasifik.nsf/i/mezinarodni_standardni_klasifikace_vzdelavani_isced>.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Strategie celoživotního učení v ČR. [online] [cit. 2. 1. 2017] Dostupné na WWW: <<http://www.msmt.cz/vzdelavani/strategie-celozivotniho-uceni-cr>>.

Centrum školského managementu Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy v Praze: Prezentace katedry [online]. Praha, 2012 [cit. 2017-04-11]. Dostupné z: <http://www.csm-praha.cz/userfiles/Dokumenty/Prezentace%20katedryFinal2.pdf>

STRATEGIE CELOŽIVOTNÍHO UČENÍ ČR. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [online]. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2007 [cit. 2017-04-10]. Dostupné z: Strategie celoživotního učení ČR. Praha: Ministerstvo školství, m...

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy : Strategie celoživotního učení [online]. c2007 [cit. 4. leden 2017]. Dostupný z WWW: <<http://www.msmt.cz/eu/strategie-celozivotniho-uceni-cr-1>>

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy : Zákon č. 179/2006 Sb., o ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání [online] c.2006 [cit. 3. leden 2017]. Dostupný z WWW.< http://aplikace.msmt.cz/PDF/PKsb061_06.pdf>

Národní ústav odborného vzdělávání : Závěrečná tisková zpráva k *projektu UNIV* [online] c.2008 (cit. 3. leden 2017). Dostupná z WWW.< <http://www.univ.nuov.cz/index.php?c=687>>

Národní ústav odborného vzdělávání : Projekt UNIV2 – *Kraje* [online]. c2008 [cit. 3. března 2017] Dostupný z WWW: <http://www.nuov.cz/univ2k/o-co-usiluje-projekt-univ-2-kraje>

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů, § 25, [cit. 2016-05-31]. Dostupné z <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561>

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů, § 25, [cit. 2017-01-05].

Zákony pro lidi: zákoník práce - Zákon č. 262/2006 Sb. [online]. 2017 [cit. 2017-07-12]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-262#cast1>

Zákony: Zákon č. 435/2004 Sb. o zaměstnanosti [online]. 2017 [cit. 2017-07-12]. Dostupné z: <http://www.zakony.cz/zakony/2011/301/zakon-367-2011-Sb-SB2011367>

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy: Vyhláška č. 524/2004 Sb. o akreditaci zařízení k provádění rekvalifikace uchazečů o zaměstnání a zájemců o zaměstnání [online]. 2004, [cit. 2017-07-12]. Dostupné z: http://www.msmt.cz/uploads/soubory/vyhlasky/vyhlaska524_2004.pdf

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy: Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících [online]. 2012 [cit. 2017-07-12]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty/aktualni-zneni-zakona-o-pedagogickych-pracovnicich-k-1-zari>

Závaznost obecného vzdělání [online]. 2009 [cit. 2017-07-12]. Dostupné z: <https://bohuslavbrouk.files.wordpress.com/2009/08/zavaznost-obecneho-vzdelani-1946.pdf>

Konrad Paul Liessmann: *Teorie nevzdělanosti: Omyly společnosti vědění*, Praha 2008

Euractiv. Euractiv [online]. [cit. 2017-01-10]. Dostupné z: <http://euractiv.cz/factsheet/prumysl-a-inovace/informacni-zdroje-pro-celozivotni-vzdelavani-v-cr/>

KONOPÁSKOVÁ, A.: Informální a implicitní učení, Zpravodaj – odborné vzdělávání v zahraničí [online], příloha II, 2011, s. 1-4 [cit. 2016-10-25]. Dostupné na <http://www.nuv.cz/uploads/Periodika/ZPRAVODAJ/2011/Zp1105pIIa.pdf>

Legislativa

1. Zákon č. 561/2004 Sb. (Školský zákon)
2. Zákon č. 179/2006 Sb., o ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání a o změně některých zákonů
3. Zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů
4. Zákon č. 262/2006 Sb. zákoník práce
5. Zákon č. 435/2004 Sb. o zaměstnanosti
6. Vyhláška č. 524/2004 Sb. o akreditaci zařízení k provádění rekvalifikace uchazečů o zaměstnání a zájemců o zaměstnání
7. Zákon č. 563/2004 Sb. o pedagogických pracovnících

Seznam tabulek

Tabulka 1: Právní forma	33
Tabulka 2: Typ střední školy	34
Tabulka 3: Počet zaměstnanců	35
Tabulka 4: Kritéria ovlivňující poskytování dalšího vzdělávání	36
Tabulka 5: Navýšení stavu zaměstnanců po zavedení se do centra CŽV	37
Tabulka 6: Finanční rozpočet při rozšíření nabídky o celoživotní vzdělávání	37
Tabulka 7: Orientace v legislativě CŽV	38
Tabulka 8: Nové vnitřní předpisy po zavedení celoživotního vzdělávání	39
Tabulka 9: Nabídka dalšího vzdělávání s ohledem na nedostatek odborných profesí	40
Tabulka 10: Preferovaný druh dalšího vzdělávání	41
Tabulka 11: Věk cílové skupiny vzdělávaných	41
Tabulka 12: Využívání CŽV z řad studentů	42
Tabulka 13: Nabídka oborů v rámci celoživotního vzdělávání	44

10 Seznam příloh

PŘÍLOHY

Příloha 1

Průvodní dopis k dotazníku týkající se středních škol v Praze jako center celoživotního vzdělávání.

Vážená paní ředitelko, vážený pane řediteli,

jmenuji se Martin Dubovický a v současné době dokončuji bakalářské studium na Karlově univerzitě, obor Školský management. V souvislosti s tímto studiem provádím výzkumné šetření na téma Střední škola jako centrum celoživotního vzdělávání. Oslovuji ředitele a ředitelky středních škol, které jsou centrem celoživotního vzdělávání v Praze. Ke sběru dat využívám anonymní dotazník, jehož elektronická forma Vám umožní snadné a rychlé zodpovězení otázek. Prosím, Vás tedy, věnujte svůj čas vyplnění dotazníku a učiňte tak nejpozději do 4. 5. 2017. Výsledky šetření budou zpracovány v průběhu měsíce květen 2017. Veškeré údaje a odpovědi zůstanou anonymní. Pokud máte zájem o konečné výsledky tohoto šetření, prosím uveďte na konci dotazníku Vaši emailovou adresu. Rád se s Vámi o výsledky podělím.

Elektronický dotazník naleznete pod tímto odkazem:

<https://www.surveio.com/survey/d/D7J5C1X7R4A9K4O2A>

Děkuji Vám za ochotu při vyplňování přiloženého dotazníku a přeji Vám mnoho pracovních i osobních úspěchů.

S pozdravem Martin Dubovický

Příloha 2

DOTAZNÍK pro ředitele/ředitelky středních škol

Jste škola veřejná nebo soukromá?

- Veřejná škola
- Soukromá škola

Jaký jste typ střední školy?

- Učební obory
- Střední odborná škola
- Gymnázium
- Konzervatoř
- Technické lyceum
- Jiné

Pokud jste odpověděl/a jiné, uveďte, jaký jste typ střední školy?

Kolik lidí Vaše škola zaměstnává?

- do 10
- 11 - 25
- 26 - 50
- <50

Označte podle důležitosti, která kritéria podle Vás ovlivňují zda bude škola poskytovat další vzdělávání mimo počátečního formálního vzdělávání:

	Rozhodně důležité	Spíše důležité	Méně důležité	nedůležité
dostatek kvalifikovaných zaměstnanců	1	2	3	4

navýšení finančního rozpočtu	1	2	3	4
atraktivita školy	1	2	3	4

Podle jakého dalšího kritéria jste se rozhodovali stát se centrem celoživotního vzdělávání?

Museli jste navýšit stav zaměstnanců Vaší školy po zavedení se do centra celoživotního vzdělávání?

- ano
- ne

Zvýšil se finanční rozpočet Vaší školy při rozšíření nabídky o celoživotní vzdělávání?

- ano
- ne

Je pro Vás těžké orientovat se v legislativě týkající se celoživotního vzdělávání?

- ano
- spíše ano
- spíše ne
- ne

Zavedli jste nové vnitřní předpisy po zavedení celoživotního vzdělávání na Vaší škole?

- ano
- ne

Pokud jste odpověděl/a kladně, uveďte jaké?

Nabízíte další vzdělávání na Vaší škole s ohledem na nedostatek odborných profesí

ve vašem kraji?

- ano
- spíše ano
- spíše ne
- ne

Jaký druh vzdělávání preferují lidé, kteří se chodí na Vaši školu dále vzdělávat?

- Formální vzdělávání
- Neformální vzdělávání

Jaká cílová skupina využívá nabídku vašich vzdělávacích služeb nejvíce?

- 15-18
- 19-26
- 27-40
- >40

Využívají studenti Vaší školy nabídku kurzů v rámci celoživotního vzdělávání?

- ano
- spíše ano
- spíše ne
- ne

Jaké obory z národní soustavy kvalifikací Vaše škola nabízí v rámci celoživotního vzdělávání?

- Doprava a spoje
- Ekologie a ochrana životního prostředí
- Ekonomie
- Výpočetní technika
- Gastronomie, hotelnictví a turismus
- Osobní a provozní služby
- Pedagogika, učitelství a sociální péče
- Právo, právní a veřejnosprávní činnost

- Zemědělství a lesnictví
- Jazyky
- Jiné

Pokud jste odpověď/a jiné, uveďte jaké?